

Sınıf Projeleri ve Öğrenci Araştırmaları için GOEK Onayı

İnsan Deneklerle Yürütülen Girişimsel Olmayan Öğrenci Araştırmaları ve Sınıf Projeleri için Öğretim Üyesi Rehberi

Öğrencilerin ders kapsamında yaptıkları araştırma faaliyetlerinin Üsküdar Üniversitesi Girişimsel olmayan etik kurul onayı gerektirip gerektirmediğini değerlendirmenin ilk yolu bu faaliyetlerin niteliğine bakmaktır. Aşağıdaki durumlar kesinlikle GOEK başvurusunun gerekli olduğu ve araştırmaya başlamadan önce etik kurul onayı almayı gerektiren araştırma faaliyetleridir:

- Bitirme projeleri/Lisans tezleri
- Yüksek lisans ve Doktora tezleri

Yukarıda belirtilen durumların dışında GOEK onayına ihtiyaç “gerçek” araştırmalar için söz konusudur. Uluslararası etik kurullarca kabul edilen “araştırma” tanımı şöyledir;

Araştırma, ilgili alandaki bilgi birikimine katkıda bulunmak ve genellenebilir bilgiyi daha da geliştirmek üzere tasarlanmış, araştırma geliştirme, ölçme ve değerlendirmeyi içeren sistematik bir incelemedir (<http://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/regulations/45-cfr-46/index.html#46.102>).

Lisans ve lisansüstü düzeyde araştırma dersleri ve sınıf projeleri kapsamında yürütülen araştırma faaliyetleri genel olarak “araştırma” tanımına uymadığı, daha çok öğrencilere bir araştırmanın adımlarıyla ilgili bilgi ve beceri kazandırmayı hedeflediği için etik kurul değerlendirmesi GEREKTİRMEZ.

Etik Kurul Değerlendirmesi Gerektirmeyen Koşullar Şunlardır:

- 1) Sınıf projesi ya da araştırma ödevi, kamuya açık davranışın anketler/soru formları/görüşmeler/gözlemler kullanılarak ve sınıfta belirlenen başlıklar çerçevesinde ele alınmasıyla sınırlıysa
- 2) Yukarıda belirtilen anketler, soru formları ya da diğer aktiviteler hassas (madde kullanımı, cinsel davranış ve tutumlar, suç içeren eylemler, sınıf geçme notları, sağlık geçmişi vb.) kişisel konular ve bireyin etiketlenmesine yol açabilecek sorular içermiyorsa
- 3) Sınıf projesi ya da araştırmanın katılımcıları incinebilir veya özel bir grup değilse (örn. çocuklar, hastalar, hamileler, mahkumlar, azınlıklar, bilişsel engelli bireyler vb.)
- 4) Toplanan veride bireyin kimliğini açığa çıkaracak bir bilgi yoksa ya da kimlik belirlenebilir olsa da sorulan sorular bireyin ününe, işine, mali durumuna, statüsüne zarar verme potansiyeli taşıyor, bireyi yasal ya da cezai sorumluluk açısından riske sokmuyorsa
- 5) Toplanan veri sınıf dışına çıkmayacak ya da bir kurum ya da şirketle ilgili olarak elde edilmiş ve sadece o grupta paylaşılacaksa
- 6) Hiçbir ÜÜ çalışanı ya da öğrencisi veriyi toplama, organize etme, analiz ve raporlama için ücret almıyorsa

Araştırma ödevi ya da sınıf projesinin GOEK değerlendirmesi gerektirmediği durumlarda Öğretim Üyesinin Sorumluluğu:

Dersle ilgili araştırma ödevleri, sınıf projeleri ya da diğer öğrenci araştırma etkinliklerinin yukarıdaki koşullara göre GOEK başvurusu gerektirip gerektirmediğinin

- 1) Kararı öğretim üyesi tarafından verilmelidir

2) Dersi ya da sınıf projesini yürüten öğretim üyesi GOEK değerlendirmesine gerek olmadığına karar verse bile bu faaliyetin araştırma etiğine uygun olarak yürütülmesinden tamamen sorumludur.

3) Bir sınıf projesi ya da herhangi bir araştırma dersi ödevi, katılımcılara “araştırma” olarak değil de bir ders ödevi/projesi olarak sunulmalıdır ve toplanan bilginin “kişisel” bilgi olduğu konusunda öğrenci, öğretim üyesi tarafından bilgilendirilmelidir. Ders kapsamında yapılan bir veri toplama etkinliğinin, katılımcılara “araştırma” olarak sunulması yanlış ve yanıltıcıdır. Bununla birlikte bir sınıf projesi de olsa toplanan bilgi “kişiseldir.” Bu nedenle öğrenci, çalışma sırasında topladığı bilginin gizliliğine gereken özeni göstermelidir. Bu durum tamamen öğretim üyesinin sorumluluğundadır.

4) Öğrencilere, araştırma ödevi bittikten sonra araştırma verisinin imha edilmesi gerektiği bilgisi verilmelidir.

5) Öğretim üyesi, öğrencisine toplanan verinin katılımcı kimliğini belirleyici bir bilgi içermemesi gerektiğini hatırlatmalıdır.

6) Katılımcılar 18 yaşından büyük olmalıdır (Diğer durumda veli onayı da gerekir).

7) Bir sınıf projesi veya araştırma ödevi, GOEK değerlendirmesi gerektirmese bile öğrenci, araştırmasında, bilgilendirilmiş onam formu kullanılmalıdır.

Bilgilendirilmiş onam formunda şu bilgiler bulunmalıdır:*

- Veriyi toplayan öğrencinin kimliği (Eğer sınıf ödevi için veri toplamaya arkadaşlar ve aile üyeleri yardım ediyorsa bu durum mümkün olmayabilir; ancak projeyi ya da ödevi yapanın kim olduğu ve öğretim üyesinin adı onam formunda mutlaka belirtilmelidir)
- Yapılan çalışmanın ders kapsamında yapılan bir ödev olduğu bilgisi ve çalışmanın amacı hakkında kısa bilgi verilmelidir (“Bu ödevi benim araştırma teknikleri dersim kapsamında yapıyorum ve X ile Y arasındaki ilişkiyi araştırıyorum” gibi.)
- Çalışmada nasıl bir veri toplama yöntemi kullanılacağı.(Örneğin mülakat yapılıyor ise “Size bu üniversiteyi niçin tercih ettiğinizle ilgili olarak bazı sorular soracağım. Eğer yanıt vermek istemediğiniz bir soru olursa lütfen atlayınız.”)
- Çalışmaya katılmanın yaklaşık ne kadar süre alacağı,
- Toplanan veriyle ne yapılacağı, çalışmanın süreci ve sonucuna ilişkin bilgilerin kimlerle paylaşılacağı (Örneğin, “Bu veriden elde edeceğim bilgiyi yazacağım raporda kullanacağım ve sınıfta bir sunum yapacağım. Kullandığım anketler ve araştırmayla ilgili aldığım notlar ödevim/projem tamamlandığında imha edilecektir.)
- Toplanan veriye kimlerin erişimi olacağı (Örneğin, “topladığım veriye sadece dersin sorumlu öğretim üyesi ve ben ulaşacağım” gibi)
- Katılımcılardan kendi kimliklerini belirtecek herhangi bir bilgiyi anket, soru formu gibi herhangi bir veri toplama aracı üzerine belirtmemelerinin hatırlatılması, (“Lütfen anket üzerine adınızı veya kimliğinizle ilgili bir bilgi yazmayınız.” gibi)
- Öğrencinin ve öğretim üyesinin adları, iletişim bilgileri ve eğer katılımcıların soruları olursa kendilerine nasıl ulaşacaklarının bilgileri verilmelidir (Örn., telefon numarı, E-posta adresi gibi).

**Bu konuda ayrıntılı bilgi ve örnekler için GOEK web sitesinde yer alan onam formlarını inceleyebilirsiniz.*

Araştırma Ödevi GOEK Değerlendirmesi Gerektirdiğinde Öğretim Üyesinin Sorumlulukları:

Öğretim üyesi, öğrencisinin önerdiği araştırma faaliyetinin gerçek bir “araştırma” olarak kabul edilip edilmeyeceğine karar vermeli ve bu konuda bir şüphesi varsa etik kurul üyelerine danışmalı ve eğer yapılan çalışma başvuru gerektiriyorsa araştırmaya başlamadan önce öğrencisiyle birlikte etik kurula başvurmalıdır. Geriye doğru bir başvuru ve onay mümkün değildir. Lisans düzeyindeki araştırma faaliyetleri genellikle gerçek bir araştırma niteliği taşımadığı için bu karar seyrek olarak verilen bir karar olarak gözlenmektedir.

Eğer yürütülecek olan araştırma ödevi ya da proje, araştırma tanımına uyuyorsa;

- Öğretim üyesi öğrencisiyle GOEK web sayfasında yer alan başvuru adımlarını takip ederek başvuru formlarının eksiksiz bir şekilde doldurmalı;
<https://goetik.uskudar.edu.tr/login> adresi üzerinden kayıt olunarak sistem üzerinden göndermelidir. **Öğretim üyesi, bu adımların belirtildiği şekliyle eksiksiz tamamlandığından emin olmalıdır.**
- *** Öğretim üyesi eğer süreci kolaylaştırmak isterse dersi ile ilgili olarak öğrenci projesi kapsamında tek bir etik kurul başvurusu ile tüm öğrencilerin veri toplama süreçlerine yine tek bir bilgilendirilmiş onam formuyla sağlayabilir. Özellikle anket ve/veya ölçek temelli araştırmalarda zaman kazanmak ve öğrenciyi mağdur etmemek adına bu yöntemin kullanılması kurulumuzca önerilmektedir.
- Öğrenci projesi olarak hemşirelik, dil konuşma, fizyoterapi girişimleri ile kan, doku ya da genetik materyal çalışması yapılması istendiği durumlarda öğrencinin, uygulama yapılan kişinin veya üniversitemizdeki tıbbi cihazlarından bu çalışmadan doğabilecek tüm zararların sorumluluğu ilgili öğretim üyesine aittir. Dünya örneğinde de bu türden materyaller ya da hekim müdahalesi olmasa da müdahale gerektiren çalışmalar genellikle öğrencilerin tezi değil yardımcı/asistan olarak görev alabilecekleri çalışmalar olarak tanımlanmıştır.
-
- Başvuru formlarında araştırma konusuyla ilgili olup aynı zamanda etik kurulun kararını etkileyebilecek potansiyeldeki bilgiler net, açık ve başvuru formunun farklı yerlerinde birbiriyle çelişmeyecek şekilde yer almalıdır. Bunun için web sayfasında yer alan başvuru süreci ve etik kurulun karar ölçütleriyle ilgili bilgiler dikkatlice okunmalıdır. Aksi takdirde Etik Kurul revizyon talep edebileceği için bu durum, başvuru sürecinin yenilenmesine zaman ve emek kaybına yol açabilir.

KAYNAKLAR[1]

<http://www.uwstout.edu/rs/classprojects.cfm>

<https://www.mwsu.edu/Assets/documents/irb/guidelines-for-class-related-projects.pdf>

https://ethics.research.ubc.ca/sites/ore.ubc.ca/files/documents/Class-Based_Research_Project_Guidelines.pdf

<http://www.une.edu/sites/default/files/UNE-student-Classroom-Projects-8-19-2010.pdf>

<http://research-compliance.umich.edu/human-subjects/human-research-protection-program-hrpp/hrpp-policies/class-assignments-irb-approval>

[1] Bu metin belirtilen kaynaklardan çevirilerek hazırlanmıştır.